

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 31

5

AUGUST

1923

În acest număr: Protectorii dela București *de Octavian Goga*; Povara, poezie *de Teodor Mureșanu*; La moartea „Gazetei Transilvaniei“... *de Alexandru Hodoș*; Adevăratul motiv *de Septimiu Popa*; Corurile bănațene *de P. Nemoianu*; A fi sau a nu fi.. *de Ion Gorun*; Eroii pe cari îi cunoaștem... *de Moise Nicoară*; Nouile ținuturi și problemele școlare *de Petre V. Haneș*; **Cronica politică:** Mica înțelegere la Sinaia *de Ion Balint*; **Gazeta rimată:** Descălecarea peste Prut *de Ivan Turbincă*; **Insemnări:** Prefecții ambulanți, O subvenție bine meritată, Farsa naționalizării, O mică neînțelegere, Părintele corespondenților de ziare, Revistele pornografice. Glasul minorităților.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 5 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Protectorii dela București

O poveste nouă, scurtă și stereotipă, mi-a fost dat să aud în cei doi-trei ani din urmă, povește care se repetă într'un mod îngrijitor, spusă de multe guri aici în Ardeal și-al cărei leit-motiv devine din ce în ce mai supărător....

Cutare, modest cărturar provincial de-al nostru, de pe câmpia Mureșului său din vre-un județ dela nord, are o mică afacere ale cărei fire duc la București, unde un minister oare-care sau un serviciu respectiv va trebui să dea hotărârea de ultimă instanță. Cutare, ardelean dela țară pîtit în colțul lui, e copleșit de timiditate când vine vorba de capitala României-Mari. El, adevărat că o visa de mult pe când era în robia ungurească, dar nu s'a putut duce încă s'o vadă și din nenorocire nu știe pe nimeni acolo pe malul Dîmboviței, care să-l ajute cu lămuriri și să-i arate în ce chip ar putea să s'aleagă cu câștig de cauză. De-aceea, bietul om e îngrijat de interesul lui, în minte lucrurile le vede tot mai complicate și pretutindeni pe unde-și plimbă necazul, el e în căutarea unui punct de razim la București. În starea asta de amărâtă incertitudine, i se întâmplă de obicei o agreabilă surpriză. Cutare, la băi la Ocna-Sibiului, sau la gara Copsa-Mică între două trenuri, sau într'un compartiment de clasa a doua, întâlnește un boier tare cum se cade, bucureștean de fel, pe care numai Dumnezeu bunul i l-a adus în cale ca să-i sară într'ajutor. Este domnul Ionescu-Călbază, sau domnul Aldof Montauréanu, frate de peste munți și unul și altul, gentil, plin de atenție pentru toți desrobiții, cu trecere mare la cei de sus și cu domiciliul în calea Griviței pe mîna stîngă. Cutare, abia s'a dat în vorbă cu dînsul și degrabă și-a înărturisit păsul, convins că și-a găsit în sfîrșit salvatorul să-l ducă la liman. Subt ademenirea norocului neașteptat, totul se desfășură, firește, pe cât de repede pe atît de catastrofal pentru nepățitul fiu al Ardealului, fiindcă domnul Călbază sau domnul Montauréanu, după două ore de volubilă conversație se despart cu cinci mii de lei

avans din punga lui Cutare și cu făgăduința că afacerea se descurcă în chipul cel mai fericit. Din clipa despărțirii însă începe tragedia cetățeanului nostru. Întors acasă la el, acolo în Solnoc-Dobâca, nu mai primește nici un semn de viață. Vai, s'ar putea scrie multe pagini despre sbuciumul lui, cum a așteptat săptămâni și luni de-arândul, cum a scris scrisori ticluite frumos, cum n'a primit răspuns și cum, călător la București după un an de zile, plângându-se cu umilință în biroul dela minister, un domn posac i-a spus verde că nici n'a auzit de numitul și că ar fi bine să nu-și mai spuie nimănui pățania dacă nu vrea să se facă de răsul lumii. Cutare, după amarele constatări e profund demoralizat, în sufletul lui se surpă credințe de demult, el simte un nod în gât de câteva cineva mai amintește de vechiul Regat, iar convingerile politice i se fixează definitiv în ape regionaliste...

Povestea, cum ziceam, o auzim din ce în ce mai des aici în anii din urmă și nici nu m'aș gândi să trag concluzii din ea, dacă n'aș vedea că mrejiile i se întind tot mai tare, lăsând pe-o vastă suprafață decepții și protestare crescândă. Realitatea e că Ardealul suferă tot mai mult pe urma apărătorilor lui nechemăți și interesați de dincolo de Predeal, care speculând atașamentul și nepriceperea alipiților, au ajuns să-și înjghebe un frumușel profit de bucătărie din durerile lor. De-o vreme încoace aceste figuri caritabile s'au înmulțit și la orizont se ivește o nouă meserie antipatică, o figură cu aiere de blândețe și cu glasul onctuos, care se agită pe toate chestiunile noastre: *protectorul dela București*...

În curând, desigur, și omul politic, și sociologul, și romancierul se vor apropia de acest tip recent al societății noastre, cu-o înfățișare multiplă pe scara variată a viețuitoarelor dela deputat până la șef de birou, și va ieși atunci la iveală cât de dificil și complicat e procesul de normalizare al raporturilor dintre provinciile unite când migăloasa operă e zilnic tulburată de aceste apariții meschine. Pe mine de astădată mă preocupă însă negustorul din „*presa independentă*” a Capitalei, care a coborât toate problemele Ardealului în călătoria lui și sub cuvânt că le apără le exploatează în mod trivial pentru combinați de tarabă. Cetitorii știu, cum dela primele pagini ale acestei reviste am crezut că e datoria noastră să le atragem atenția asupra pescuitorilor în tulbure. Știu cu câtă franchețe, înfruntând injurii ticăloase și calomniile ordinare ne-am pus deacurmezișul honigmanilor și rozentalilor, potentați de cerneală cu șleahă lor anonimă, care s'au pornit să otrăvească sufletele, afișând un stupid rol de patroni ai tuturor frământărilor de-aici. Indeletnicirea lor și-a mărit proporțiile tot mai mult în timpul din urmă. În mod inoportun și brutal acești oameni s'au repezit la Ardeal cu-o frenetică rapacitate, prinzând cu logica lor de cinci minute dintr'una toate dorințele noastre. Indivizi cu pistrui și cu sintaxa ciuruită de gargariseala jargonului au devenit peste noapte susținătorii fervenți ai chestiilor locale ardelenesti, au prins patimă de Alba-Iulia și slăbiciune de biserica greco-catolică, au expropriat pe seama lor Câmpul Libertății al lui Avram Iancu, Șaguna și Pop de Băsești s'au transformat în patrimoniu lor și astfel zi cu zi,

făcându-și loc cu coatele printre rândurile noastre, diverși șloimzoni de braț cu diverși aventurieri de rit răsăritean, au început să se lanseze ca protectorii Ardealului la București. Nimeni n'a mai încăput de dragostea lor, ei vin cu sfaturi și cu opinii la toate ocaziile. Se știe cum partidul național, cu atitudinea provincialului dela Copșa-Mică, a primit acest rușinos protectorat, ducând pe Fagure la masa mitropolitului din Blaj și asvârlind pe onestele plaiuri patriarhale ale publicisticeii lui George Barițiu retorica impură a presei de bulevard.

În timpul din urmă raza de acțiune a celebrilor patroni se lărgeste și ocrotirea lor a început să se întindă și asupra minorităților. Honigmanii, cum se știe, sunt prin excelență umanitariști și plini de-o atavică pasiune pentru drepturile omului. Ei sunt deci astăzi advocații celor obijduiți. Ei apără, ei strigă, ei acuză la fie-ce colț de gazetă, ei intervin prin ușa din dos a ministerelor și ei incasează contravaloarea în lei pentru nobilul lor sbucium. Minoritarii dela noi, din nenorocire prea puțin cunoscători ai relațiilor de peste munți, urmând și ei pilda conducătorilor partidului național au acceptat protecția ce li s'a oferit și plasează speranțe în ea. Astăzi ziarele ungurești reproduc cu mare bucurie cuvinte de apărare din *Adevărul* și *Lupta*, nădăjduind că au găsit o încurajare pentru greșelile, în organe ce reprezintă opinia publică din țara românească.

Așa, cu ceas cu ceas, strecurându-se prin toate unghiurile se tесе firul otrăvit furișând rețeaua lui pretutindeni.

Cetitori cu inimă curată, muncii de fiorii visului nostru împlinit, priviți bine împrejur și obișnuiți-vă cu ideea, că mai răi decât columbaca muscă și mai primejdioși decât podul dela Valea-Largă sunt în foarte multe cazuri... protectorii dela București.

OCTAVIAN GOGA

Povara

Precum se 'ncarcă pomii primăvara
De flori, de răs, de-un farmec negrăit,
Mi-e sufletul azi un pom înflorit.

Și tot așa, ca pomii primăvara,
Cu brațe largi de umbre și de flori
Oprește sufletu-mi în drum pe trecători.

Dar mii de flori din bolta pomilor, ca de-o poruncă,
S'or veșteji 'n curând și vor cădea,
Cum cade-o fină pulbere de nea.

Și altele vor rămânea să facă fructe
Iar trecătorii, ca dintr'un isvor,
S'or îndulci pe rând din bunătatea lor.

O, câte flori din sufletul meu însă
Nebiruite de vreun vânt norod
Vor rămânea până'n sfârșit, să lege rod?

Și dintre câte mâine vor fi poate fructe,
Care din ele se vor bucura
De binecuvântatul dar de-a sătura?

Ca pomii când îi biruie belșugul
Și sub povară 'ncep a se 'ndoi —
Câte din fructe se vor nimeri

Să bucure pe cineva, să-l îndulcească?

TEODOR MURĂȘANU

La moartea „Gazetei Transilvaniei“...

În al 85-lea an al agitatei sale existențe „Gazeta Transilvaniei“ a răposat. Sau, pentru că vorba aceasta crudă rănește prea tare amorul propriu al dlui Mihai Popovici, cel mai recent patron al foaiei dela Brașov, vom spune și noi, că „Gazeta Transilvaniei“ și-a încetat apariția, până când „vremuri mai prielnice“ vor îngădui reînvierea ei.

Tristul eveniment a fost înregistrat, cu mai multă sau mai puțină compătimire, în diferite locuri. După cum era de așteptat, cea mai neconsolată voce a fost tot aceea a dlui Iacob Rozenthal, căci „Dimineața“ a publicat la locul de onoare, un înduioșetor necrolog, dând la tipar cu acest prilej un cunoscut portret al lui Gheorghe Barițiu. (Pentru ce nu pe acela, mai puțin cunoscut, al dlui Mihai Popovici?) Încetarea din viață a „Gazetei Transilvaniei“, cu toate asigurările platonice despre o apropiată reapariție, pare să fie un îngrijitor fenomen al crizei prin care trece astăzi presa românească de pretutindeni, și care lovește în special în ziarele noastre din Ardeal, mai puțin pregătite pentru o îndelungată rezistență comercială. În ultimii doi ani, o mulțime de publicații au fost ucise pe rând de neînvinsă greutatea materiale; încotro privești cu ochii se ridică mormintele lor proaspete, și sub ele odihnesc atâtea încrezătoare începuturi de activitate, atâtea speranțe legate de nouile perspective ale României întregite. Împrejurările sunt însă mai puțin prielnice chiar decât atâtdata. Piedicile se pot număra la tot pasul: scumpetea hârtiei și a tiparului, concurența firească a cotidianelor bucureștene, și, mai cu seamă, o oarecare indiferență din partea cititorilor dela oraș.

Această indiferență, acumulată într-o măsură mai mare, a făcut acum să se prăbușească și „cel mai vechiu“ frontispiciu de ziar din Ardeal, acela pe care epigonii îl luaseră în antrepriză, înscriind acolo consacrată formulă de reclamă: „întemeiată de Gheorghe Barițiu, la 1838“. Pentru acest special motiv, glasurile de jale au fost pe alocuri mai pătrunzătoare decât de obicei. Ni s'au desfășurat din nou pe dinaintea ochilor marile umbre ale trecutului, profund jicnite de dispariția unei

tribune dela care ele au vorbit altădată. Indârjiții depozitari ai demnității ardelenesti (aceștia mișună prin anumite redacții din Capitală) ne-au lovit cu anatema pe toți, pentru păcatul de a fi lăsat să se stingă aici o amintire a luptelor de altădată. Triviala tipăritură care era în ultima vreme „*Gazeta Transilvaniei*“, ar fi trebuit susținută adică, și cu orice preț, din puterile noastre unite prin subscripții publice, — o iremediabilă rușine națională apasă pe fruntea unui popor întreg, care n'a înțeles că e dator să-și rupă și cea din urmă bucată de pâine dela gură, numai și numai să nu se prăpădească un asemenea monument de arheologie, în care d. Mihai Popovici își instalase grajdurile sale politice. Ba, mai mult decât atât, jalnicii bocitori au scos la iveală încă odată stupida formulă a comparației cu epoca apăsării maghiare; până și d. N. Batzaria, fostul ministru macedonean din guvernul Junilor-Turci, ne trece pe dinainte indignata imputare că această „*Gazeta a Transilvaniei*“, care „a putut să reziste“ trei sferturi de veac sub unguri, a fost nevoită să încheie istoricul ei sbucium tocmai acum, sub stăpânirea românească...

Pe noi, acest soi de a tălmăci dispariția „*Gazetei Transilvaniei*“ nu ne miră. Suntem deprinși, și încă demult, cu această confuzie, pe care unii doresc cu tot dinadinsul s'o facă, între rămășițele sufletești ale unui trecut de luptă, — din cuminecătura căruia ne împărțășim cu toții, — și mărunții exploataitori porniți să revendice pe seama nevoilor lor întreagă această moștenire obștească. Dar, nici reproșurile lor nu ne emoționează. Mărturisim, așa, cu toată liniștea necesară, că nu găsim motive binecuvântate să deplângem odihna veșnică a unei supărătoare profanări. „*Gazeta Transilvaniei*“ nu mai reprezenta o nobilă tradiție, ci o simplă firmă. Pe cea dintâi am fi respectat-c, prăbușirea ei ne-ar fi durut. Pe cea de-a doua, am judecat-o exclusiv după marfa pe care se pricepeau s'o desfacă acolo, succesorii. Și marfa aceasta era de foarte, foarte proastă calitate. Insalubră chiar...

* * *

Întâmplarea „*Gazetei Transilvaniei*“ ilustrează însă, într'o caracteristică miniatură, tot procesul de tristă evoluție al unei tabere politice. E tot atâta legătură între gazetăria dlui Gheorghe Barițiu și necuviințele cari se săvârșeau în cinstita sa casă, câtă poate să fie între cuvântările finute pe Câmpia libertății, la 1848, și insipidele expozeuri contemporane ale dlui Iuliu Maniu. Și de-oparte și de cealaltă, aceeaș încercare de acaparare a zeilor noștri familiari, — a *larilor* și a *penașilor* noștri, — sortită prin însuș ridicolul ei la un inexorabil faliment. „*Gazeta Transilvaniei*“ a făcut începutul. Rușinosul ei deces e doar o prevestire. Un preludiu. O prefață.

Numele bătrânului ziar dela Brașov răscolește, fără doar și poate, un roi îmbeșugat de aduceri aminte. Frământările politice din ultimele trei sferturi de veac ale românilor ardeleni n'au cunoscut, din nefericire, arena largă, liberă, care permite desfășurarea nestânjenită a forțelor înțeleștate în luptă. După mișcarea revoluționară din 1848, —

restrânsă în cele din urmă și ea în cuibul ocrotitor al Munților Apuseni, — rezistența conștiinței de neam n'a avut alt punct de sprijin decât săracele cetățui intelectuale de acasă, singurele posibilități de afirmare a unității de rasă. „*Gazeta Transilvaniei*“ a îndeplinit de-alungul unei epoci de opresiune întunecată și în mijlocul unei societăți cu orizonturi coborâte, rolul acesta de tălmăci al unor credințe organice. A cunoscut astfel, în decursul atâtor ani, vremuri de învolutură îndrăsneală și vremuri de demnă prudență. Dar, fie că înfățișa ca pe timpul lui Gheorghe Barițiu un elan vijelios de războire îndârjită, fie că încerca să documenteze avantajele politice de pasivitate prin pana meticuloasă a lui Iacob Murășanu, paginile modeste ale „*Gazetei Transilvaniei*“ fluturau la câțiva pași de granița dela Predeal, ca steagul unor nădejdi tănuite.

Odată cu izbucnirea războiului, la 1914, steagul acesta a fost nevoit să se închine. Pe când conducătorii partidului național se socoteau siliți să facă în Camera dela Budapesta cunoscutele declarații de loialitate, la „*Gazeta Transilvaniei*“ se înstăpâneau în voie renegații noștri, aruncând o ploaie de insulte asupra României și gudurându-se în toată degradarea linguşirei la picioarele vrăjmașilor. În vreme ce floarea populației românești sângera în câmpiile Galiției și pe stâncile Italiei, acasă, ideea rezistenței naționale rămăsese fără apărare. Toate glasurile amuțiseră. Cei mai slabi de inger îngăimau false mărturisiri de credință, cei mai abili reușeau să tacă. Iar cei cari nu puteau ucide în pieptul lor nevoia de a striga în fața lumii marea dorință a sângelui lor, trecuseră frontiera. Nădejdiile înăbușite ale Ardealului înmormântat în tăcere isbucneau, la București, prin rostul acestor „trădători“ ai patriei maghiare; dincoace de Carpați însă, cărmacii lăsa-seră pânzele în voia furtunii. Comitetul național, cât rămăsese, își plecase capul în fața sabiei amenințătoare. Iar în „*Gazeta Transilvaniei*“ nu mai era decât o strălucită amintire târâtă în noroi...

* * *

Au venit însă zilele de frenezie ale biruinței mult așteptate. Partidul național, sub ocrotirea armatelor române, a ridicat din nou capul. Cuvântul care înghețase de groază pe buzele tuturor era trâmbișat acum cu putere pretutindeni. A ieșit deci și „*Gazeta Transilvaniei*“, ca deșteptată dintr'un vis urât. Dar, din nenorocire, în scurtă vreme, în aceleaș coloane pe care le dezonorase cu câțiva ani înainte slugile contelui Tisza, și-a făcut apariția buruiana rea a urei și a calomniei. Locul, se vede, fusese prea mult înveninat... Incă odată, se săvârșea o falsificare. Un nume cinstit acoperea o faptă rea.

Nimic nu mai reamintea aci onestitatea de altădată. „*Gazeta Transilvaniei*“ se transformase într'o antipatică fițuică de scandal, stridentă, veninoasă și bârfitoare, ca o mahalagioaică înăcrită. Printr'un ciudat joc al împrejurărilor, în foaia dela Brașov și-a găsit refugiul ei cel mai zgomotos cunoscuta campanie a regionaliştilor noștri. Invective împotriva „ciocoilor“, asmuțări asupra „regățenilor“, răfoieli

împotriva „camarilei regale, toate înjuriile și toate insultele, pe care le cunoșteam din „*Patria*“ dela Cluj, erau transpuse în tonul cel mai vulgar și cel mai respingător. Pusă în slujba unor meschine rancune de partid, despuiată de orice scrupul stilistic, risipind în jurul ei o fiere de cea mai ordinară calitate, „*Gazeta Transilvaniei*“ ajunsese un canal de scurgere al tuturor ocărilor cari se adăpostesc deobicei prin obscurele pamflete provinciale, unde mărimile locale se întrec în a se înjura ca la ușa cortului.

În urma decesului acestei publicații indezirabile suntem provocați să lăcrimăm, cu inima îndoliată de remușcări. Pentru această mutilată fațadă am fi fost datori să sărim în ajutor. Și trebuie să ne frângem mâinile de disperare, să ne ascundem obrazul, rușinați, că am lăsat să se prăpădească o asemenea uzurpare a trecutului.

Nici nu ne gândim la așa ceva. Dimpotrivă. Preferăm să căutăm „*Gazeta Transilvaniei*“ de altădată prin rafturile prăfuite ale bibliotecilor, decât să-i auzim zilnic, sau chiar de două ori pe săptămână, ciorovăiala ei degradantă de suburbie. E mai bine așa. Relicvele se simt mai bine la muzeu. Din sulița unui drapel nu se poate ciopli un rețeaua electoral. Prin urmare, nu vom depune nicio coroană pe proaspătul mormânt. Răsfoim numai colecția „*Gazetei Transilvaniei*“ pe ultimii doi ani, și suntem tot mai convinși că avem motive să ne arătăm satisfăcuți: o confuzie a fost suprimată.

D. Mihai Popovici, care nutrește încă ambiția de a fi proprietar de gazetă în Schei, fegăduiește să „reorganizeze“ în curând „*Gazeta Transilvaniei*“. N'are decât s'o facă. Democrația română așteaptă cu nerăbdare. Dar, să facă acest gest de pietate, — și să-i schimbe titlul...

ALEXANDRU HODOȘ

Adevăratul motiv

— Din memoriile unui fost prefect —

„Voi prieteni, credeți, că eu sunt în așteptarea căderii guvernului. Vă gândiți la clipa, când o să-mi strângeți mâna, să-mi spuneți dorințele de bine și să-mi strigați prin rostul oratorului ales de voi:

— Trăiască omul dreptății, iubitul nostru prefect, podoaba democrației române, și celelalte.

Și, — apoi....

Vă înșelați. Eu n'o să mai fiu prefect nici-odată.

N'o să mai organizez serbări și alegeri, n'o să mai rezolv acte și n'o să mai conduc alimentarea județului. N'o să mai ascult laudele oamenilor și hula lor.

Vă mai aduceți aminte, cum mi-am înaintat atunci demisia și cum ați înjurat voi guvernul, care a trântit, în urma unor denunțuri mizerabile, pe „cel mai minunat“ prefect....

Cum am ajuns eu la această titulatură? Știți, la adunarea națională din Valea-largă... După minunatele vorbiri ale oratorilor s'a încins o horă strașnică, țărănească. Eu priveam costumele frumoase ale țărăncelor, și jocul lor, dar știi... gândurile îmi sburau aiurea. Pare-mi-se... la reforma agrară.

De-odată un prieten, apropiindu-se de mine mi-a șoptit la ureche, că trebuie să intru și eu în joc. Mi-a și arătat o nevastă frumoasă.

L'am refuzat.

— Nu-mi plac astfel de gesturi, — i-am zis. — Nu prea este multă sinceritate în ele. Le-au mai făcut și alții, sunt prea banale.

Prietenul nu s'a lăsat.

— Știi, sunt anumite forme, noi suntem doar democrați, ce Doamne sfinte? Poporului i-ar plăcea nespus...

Am cedat. După mine subprefectul, primnotarul județean, procurorul, revizorul școlar și cu un cuvânt.. toate notabilitățile democratice.

Cum învărtiam pe nevastă la stânga și la dreapta, auziam con-vorbirea unui funcționar județean mai bătrân cu câți va țărani ce-l ascultau cu gura căscată:

— Vedeți pe Domnul ăsta? E *măria sa*, d-l prefect.... Nu se rușinează să joace cu o țarancă... O, ce mai om minunat! O, ce suflet de român!

Apoi cât îl lua gura:

— Trăiască domnul preefect!

Il acompaniasse toată lumea, iar eu roșind, învărtiam pe nevastă să se prăpădească lumea.

În ziua următoare stau de vorbă cu subprefectul, un democrat „sui generis.”

— Știi, d-le prefect, — îmi zicea învărtindu-și monoculul în mâna stângă, — că noi am făcut ieri un gest minunat? Țăranii sunt în-cântați până la delir... A fost un gest aristocratic... Și „Louis” al patrusprezecelea a făcut-o odată asta...

I-am răspuns cu un zâmbet și... am trecut la alte povești.

În viața mea de prefect am avut și clipe fericite. Odată au sosit câte-va vagoane de grâu de toamnă, pentru însămânțare, pe seama ju-dețului. Atunci am chemat pe șeful alimentației, i-am spus îmbucură-toarea veste și l'am rugat să se îngrijească de împărțirea dreaptă a grâului. Nici un țaran din județ să nu rămână cu pământul neșemănat din cauza lipsei de sămânță...

El, nu știa cum să-și exprime bucuria, că l'am încredințat tocmai pe el cu afacerea asta delicată.

De ce l'am încredințat tocmai pe el? E fiul unui moșier din județ, credeam că cunoaște referințele județului și știe unde să în-tindă ajutorul.

Ah! câte-odată mă gândiam la fericirea țaranilor. Cum își vor semăna ei tot petecuțul de pământ și cum va fi în anul următor bel-șug la toată casa!

La începutul lui Decembrie șeful alimentației mi-a raportat, că a împărțit tot grâul de sămânță și nici un petec de pământ n'a rămas neșemănat.

I-am mulțumit cum am știut mai bine, punându-i în vedere, veșnica mea recunoștință... Știi, e mare lucru veșnica recunoștință a unui prefect...

La sărbătorile Crăciunului mi-am luat un scurt concediu. M'am dus să revăd pe iubita mea mamă, care își așteaptă și dorește feciorul colo în colțul apus al Ardealului, M'am îmbulzit cum am putut într'un vagon de clasa doua și am ajuns cumva pe coridor, lângă un țaran din județ.

Cum eu după îmbrăcăminte sunt cam democrat, el m'a luat drept un învățator și... a dat în vorbă cu mine. M'a întrebat: cum cerce-tează copiii școala?

I-am spus; și-apoi l'am întrebat și eu: cum și-a isprăvit sămăna-turile de toamnă?

Mi-a spus și el.

— N'am semănat nimic, dle învățător. Am și eu un biet petic de pământ, ca de două gălete, dar n'am avut un grăunte de grâu. Când am auzit că a sosit la județ grâu de sămânță pe seama oamenilor săraci, mi-am căpătat un plug și l'am arat. Mi-am făcut apoi rând de bani și m'am dus la oraș. Cu chiu cu vai am găsit „*elementația*“ și am vorbit tocmai cu măria-sa, cu dl șef. Dar au fost toate în pustiu! Oricât m'am rugat, aproape plângând, el își răsucia mustața și mă privea mânios.

— Nu este, bade... S'a gătat...

— Apoi dacă s'a gătat, ce să-i faci? — mi-am zis, am oftat și mi-am văzut de drum...

— Apoi bade, — am zis apoi, așa, ca să zic și eu ceva, — județul e mare și oamenii mulți. Te-ai dus poate, prea târziu...

Omul meu stătu câțva timp ca dus pe gânduri.

— Așa ar fi să fie, dle învățător... Dar... alta-i buba. La o săptămână după întâmplarea asta mergeam pe drumul țării, către satul vecin. Și cum mergeam gândindu-mă la răutățile acestei lumi, m'a ajuns de-odată un car încărcat cu saci.

— Ai fost la moară, om bun? — am întrebat pe omul care mâna boii.

— Nu, — îmi răspunse oprind carul, — viu dela oraș...

— Și ce duci în saci?

— Grâu, om bun!

— De unde?

— Dela măria sa, domnul șef de „*elementație*!“

Nu-mi credeam urechilor. Am stat ca un minut-două cu capul în pământ, apoi l'am întrebat iar:

— Și unde-l duci?

— La tatăl dumisale! Am mai dus patru care până acum...

Ce să-ți mai spun, dle învățător? Nu-ți mai spun nimic...

Omul meu a mai oftat una și... am oftat și eu.

— Ei dle învățător, — reluă aprinzându-și luleaua, — dacă ar ști domnul prefect, știu că nu s'ar întâmpla astfel de lucru?!... Am auzit, că avem un prefect *minunat*, dar, ce folos,... el nu știe nimic.

Înțelegeți prieteni, nu știam ce să-i zic.

— Fericit om, gândiam. El are o credință. El crede sărmanul... în minel!...

Îmi venia să-l sărut și să-l strâng în brațe... Dar veni conductorul, îl află cu bilet de clasa a treia și cum trenul tocmai se opri la o gară, îl mută în alt vagon.

Aș fi putut să împiedic lucrul acesta! Să spun conductorului cine sunt, ori... să plătesc diferența... Dar, nu voiam să mă cunoscă... Bietul om, avea o credință, la ce să și-o piardă?

În timpul concediului am fost mereu trist. Când rămâneam singur, mi-se părea că aud un glas de țaran:

— Dac'ar ști domnul prefect...

Întors la slujbă, am pornit cercetare. Țăranul avusese dreptate. Am chemat „ad audiendum verbum“ pe șeful alimentației, care... m'a lămurit pe deplin.

Făcuse târg cu tatăl-său să-i dea patru-zeci de saci de grâu de toamnă în schimb pentru grâu de primăvară... Așa, apoi, vor fi asigurate în bună parte și însămânțările de primăvară ale județului. Subprefectul îl lăudase chiar pentru prevederile lui, iar pe mine m'a asigurat, că șeful alimentației e un specialist, o adevărată „capacitate agricolă.“

Am pus „ad acta“ întreg dosarul, ba am și mulțumit șefului alimentației pentru grija ce o poartă intereselor agricole ale județului.

În tribunalul conștiinței mele se făcea însă o revizuire a procesului, de câte-ori rămâneam singur. Auziam mereu pledoaria nevăzutului procuror:

— De ce n'a făcut dl șef al alimentației schimbul cu tatăl său numai după-ce ar fi dat și acestui biet om un sac de grâu? De ce nu i-a dat un sac de grâu, iar tatălui său să-i fi trimis numai trei-zeci și nouă? Grâul de toamnă este doar mai rodnic,... de ce nu s'a împărțit țăranilor spre însămânțare?

Și câte altele.

Îmi pierdusem dela o vreme și pofta de mâncare.

Într'o noapte m'am visat cu țăranul meu, care stă cu capul descoperit înaintea mea și îmi zicea aprinzându-și luleaua:

— Ei, d-le învățător,... dacă ar ști domnul prefect...

— Omule, — am strigat înțeleștând pumnii, — nu-mi mai toca atâtea... Domnul prefect știe,... eu sunt domnul prefect....

Și m'am trezit.

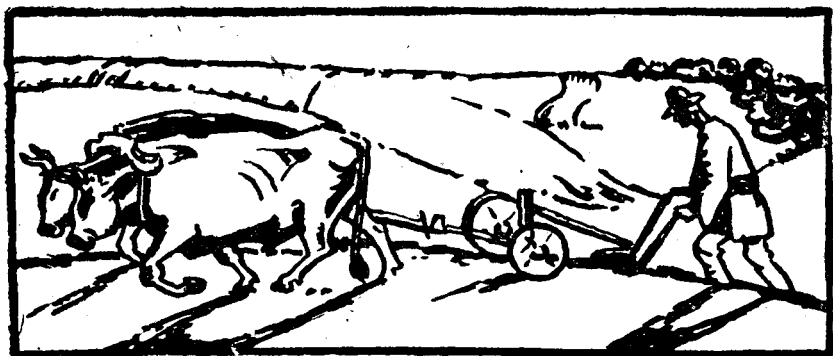
Am aprins lampa, am luat o coală de hârtie și mi-am scris... demisa. Apoi m'am culcat iar și am tras un pui de somn până la ziua albă.

Dela minister am primit trei telegrame, în cari se cerea revocarea demisiei. Le-am răspuns și eu, tot în trei telegrame, un răspuns scurt, de-un singur cuvânt:

— „Irevocabil“.

Demisia mea, unii o socoteau ca pe-o satisfacție pentru șeful alimentației „bănuț pe nedrept“, iar alții ca pe-o manoperă a unor pizmași. Voi prieteni, când veți citi aceste șire veți cunoaște adevăratul motiv și veți pricepe, că eu nu voi mai fi niciodată prefect. Nici-odată!“

SEPTIMIU POPA

Corurile bănățene

Banatul a trăit săptămâna trecută zile frumoase de sărbătoare națională, deși decretul-lege care reglementează acest soi de sărbători nu înregistrează la această dată, niciuna. O descălecare dela „soare-răsare,” spre sincera bucurie a tuturor românilor de bine, a avut darul să spulbere cea mai stăruitoare legendă actuală, desmințind în accente viguroase întreg temeiul învrăjbirii sufletești dintre frați, întreținută cu atâta risipă de energii. Descălecarea — ca să întrebuințăm termenul uzitat — a făcut-o maestrul Chiriac cu vestitul său cor din București, întorcând vizita bănățenilor, cari după cum se știe, au contribuit cu numeroasele lor coruri așa de mult la succesul etnografic și artistic al expoziției dela 1906.

Românii bănățeni au înțeles gestul dlui Chiriac și turneul societății „*Carmen*” a luat proporțiile unei satisfacții generale, cum dela intrarea armatei române în Banat nu s'a mai văzut. De alungul drumului parcurs de cântăreții Capitalei s'au înșiruit mii de țărani, așteptându-i cu brațele încărcate de florile câmpului și florile inimii, tălmăcite prin falnice coruri. La Bocșa au fost întâmpinați de trei coruri de țărani la Recița de șapte, și așa înainte. Nu știm, dacă d. Chiriac a avut vreodată parte de asemenea manifestații. Ceace știm este, că Banatul nu a primit încă pe nimenea cu atâta dragoste și fast. Gradul de emoție, deoparte și de alta, îl dovedește îndeajuns faptul că, bucu-reșteni și bănățeni, deopotrivă de vioi în mișcări ca și la minte, văzându-se față în față nu erau în stare să-și vorbească; emoția le tăia se graiul. Din puținul ce a spus d. Chiriac doar atât am putut desprinde, vorbele: „nu de geaba am spus coriștilor mei ca, mergând în Banat, să se pregătească ca pentru Paris”... Că așa s'au și pregătit ne-o ilustrează faptul că printre coriști era și primul bas al Operei

din București, d-l G. Folescu, cântând cu același entuziasm la Timișoara ca și sătenilor din Cacova.

Nu cunoaștem temeiul îndrăzneței afirmațiuni a maestrului Chiriac, comparând Banatul cu... Parisul. O înregistrăm însă cu o oarecare satisfacție alături de numeroasele critici prea puțin favorabile ale altora — oameni mai puțin muzicali — de pela Cluj și aiurea, cari nu scapă nici o ocazie de a ne numi „comegianți“, buni de paradă, dar cu sentimente „naționale“ cam slabe. Aceștia susțin că am fi un fel de... italieni cari veșnic cântă, dar fără să recunoască, că întocmai ca și în Italia, civilizația noastră, ceva mai avansată, se datorește în parte și acestui gen de artă. Aceste aprecieri extremiste ne îndeamnă să ne ocupăm puțin de corurile noastre sătești, atât de armonizate cu necesitățile de viață ale românilor din Banat.

* * *

Despre cântec se zice că ar fi de aceeași vechime cu omul. În tâmplările vieții, și bune și rele, au făcut și pe omul primitiv să-și exprime în această formă dispoziția sufletească. Cu deosebire, cântarea a jucat un mare rol în viața poporului român, deoarece robia politică îndelungată a făcut din aceasta un refugiu sufletesc, întocmai cum codrul cu care românul se înfrățise din cauza năvărilor armate îi servea de refugiu fizic.

Dar cântarea individuală nu are vre-o înrâurie *socială*. Aceasta începe abia cu cântarea armonică, așa cum o vedem azi răspândită în Banat și de pe urma căreia a rezultat o adevărată emancipare culturală.

Cea mai imediată și de valoare importanță a corurilor este răspândirea scrisului și cetitului. În cronica corului din Lugoj cetim că lugojenii încă pela 1842 au învățat să cânte pe note, ceace nu se poate fără să știi carte. Deodată cu scrisul se ivește dorul de cetit, se înființează biblioteci, iar desele reuniri ale corului reclamă casă culturală. Paralel cu cântarea naște și textul, pentru-că a fi corist înseamnă a fi artist diletant. De pe urma corului prefiță și poezia, deoarece deviza mai tuturor corurilor este originală, ruptă de-adreptul din inima celor ce se reunesc în cor. Citez la întâmplare „motto“ corului din Recița înființat la 1873 :

*„Ferul cald, oțelul rece
Rupți de trudă l-am tocit,
Unul am lucrat ca zece
Până timpul a sosit
Să cântăm cu voe bună
Doina noastră cea străbună!“*

Și așa, corurile își întind firele lor ca un paiangen în toate manifestările culturale ale satelor noastre bănățene.

Un popor mai avansat culturalicește este mai matur și politicește. Armonia vocilor dă naștere armoniei sufletelor care, la rândul ei în-

spiră armonia socială și solidaritatea națională. O frumoasă dovadă despre aceasta ne oferă alegerile în Banat. Toți candidații de deputați sunt primiți cu coruri și fanfare. Explicația e simplă: toți sunt români. Votul însă... e altă socoteală. Nu mai puțin și vizita bucu-reștenilor din săptămâna trecută ne arată ce frumos se împacă laolaltă interesele sufletești ale românilor de pretutindeni.

Dar rolul național al corurilor nu se restrânge numai la hotarele țării. Ceeace există în Banatul românesc se face tocmai și în Banatul înstrăinat. Varietatea regimurilor politice, din trecut și acum, pentru aceste produse nu a reușit încă să inventeze prohibițieuni. Singură cântecul nu se lasă vămuț de legi izvorâte din concepție omenească și, nestingherit de nimeni își urmează calea lui firească, plutind pe aripele vântului și valurile râurilor.

* * *

În Banat, unde numărul corurilor sătești pela 1900 ajunsese la frumosul număr de 120, acestea s'au adevărit ca cel mai excelent mijloc pentru ajungerea scopurilor de mai sus. Primele începuturi de mișcare în aceasta direcție apar în Lugoj pela anul 1840, întâi ca societate corală bisericească. De-atunci până astăzi, Lugojul a rămas osia întregii mișcări.

La scurt timp după înjghebură corului bisericesc apare și teatrul. Primele piese s'au jucat în Lugoj în anii 1850—51 în folosul orfanilor și văduvelor din 1848, trimițându-se importante sume comitetului din Brașov.

Venirea maestrului Ioan Vidu la Lugoj la 1888 însemnează un mare progres în mișcarea corală și muzicală a Banatului. La 1890 corul lugojenilor se transformă în cort mixt, cu femei și copii, o schimbare din cele mai importante, deoarece ea tinde și la omanciparea culturală a femeii, iar în copii sădind interesul și dragostea față de cântec, încă de mici.

Dar cântarea cu adevărat națională începe abia cu concertul corului Muzicescu dela Iași ținut în Lugoj care, prin cântările populare ce a cântat a revoluționat spiritele lugojenilor, și care este în plină înflorire și astăzi. Prin anii 1900-1905 i-se atașează și muzica instrumentală: fanfarele.

Activitatea lugojenilor a fost curând imitată și de românii dela sate. La 1882, serbându-și corul plugarilor din Chizătău jubileul de 25 ani, participă la serbare nu mai puțin de 14 coruri sătești, ceace înseamnă că aproape toate comunele din apropierea Lugojului aveau cor, căci vitregia vremurilor de-atunci nu permitea să vie coruri din îndepărtări mai mari.

Răspândirea atât de iute a corurilor se datorește în primul rând maestrului Ioan Vidu care, în afară de armonizarea frumoaselor cântări populare îndeobște cunoscute, s'a afirmat și ca un excelent organizator. După înființarea corului mixt turneele prin Banat se țineau lanț, iar în Lugoj s'a organizat an de an câte un curs pentru pregătirea

de dirigenți de cor, la care participau 5-10 țărani. Unii din aceștia au ajuns mai târziu să fie cunoscuți de întreg Banatul, având chiar compoziții proprii. Nu mai vorbim de frumoasele rezultate obișnuite de unii intelectuali, mai tineri ca d. Vidu, cum e Iosif Vebrean, fost învățător în Recița și alții.

Cu asemenea mijloace s'a plămădit starea culturală a Banatului de azi, cu care cu drept cuvânt ne putem mândri. Numai cine a văzut palatul cultural din Coșteni — din nefericire astăzi sârbesc — cel din Mercina sau primirea profesorului francez de Martonne, a generalului Berthelot, ori a excursioniștilor italieni de-acum doi ani la Oravița, abia acela își poate da seama de grandioasele perspective culturale ce se pot realiza prin corurile noastre bănățene.

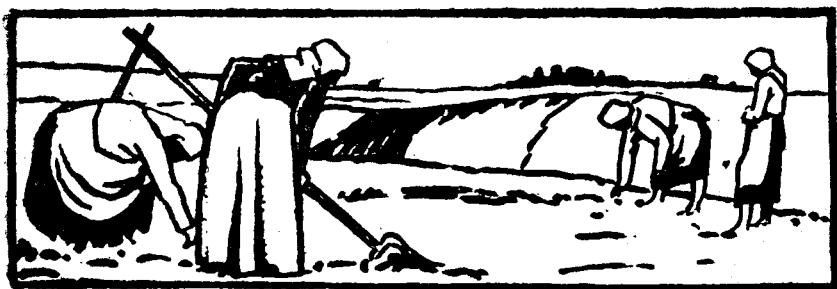
* * *

Invierea noastră națională a influențat și în bine și în rău această mult promițătoare mișcare. Partea bună este, că anul trecut a luat ființă „Asociația corurilor și fanfarelor din Banat“ cu sediul în Lugoj, cu scopul ca, respirând din plin plămân aerul libertății naționale să se intensifice și mai mult mișcarea, dându-i-se și o conducere unitară. Acest eveniment este foarte important din punct de vedere al prestigiului românesc, deoarece abia la o săptămână a urmat o organizare analoagă a minorităților la Brașov.

Tot viața națională a introdus o nuanță ce nu cadrează cătuși de puțin cu armonia vocilor și cu atât mai puțin cu armonia sufletească și socială, sau cu solidaritatea națională. Unii politicieni au dat acestei meniri a corurilor o interpretare electorală. De doi ani încoace avem corul „Alexandru Vaida-Voevod“ și „Alexandru Constantinescu“, cari au găsit de cuviință să dea unei munci, prin excelență anonimă, un nume.

Avem toată încrederea însă, că admirabilii noștri țărani vor ști să se scurteze de asemenea contribuții nedorite, și-și vor urma înainte drumul lor drept, stând mereu în „fruncea“ progresului.

P. NEMOIANU

A fi sau a nu fi...

A murit fără de veste. Am fost prieteni buni în tinerețe, — dar mai târziu viața ne-a despărțit, și de mult acū nu mai eram unul pentru altul decât două nume și un mănunchiu de amintiri... Adică vorbesc pentru mine, căci nu știu și nu pot spune dacă același aduceri aminte mai stăruiau și în sufletul lui, ca într'al meu.

Întâlnindu-l din când în când pe stradă, la vr'o grădină, în vr'o sală de spectacol, pe calea Victoriei sau în parcul dela Sinaia, ne salutăm cu indiferență, schimbam uneori câteva vorbe despre vreme, despre evenimentul politic la ordinea zilei, — dar nimic din ceea ce ne spuneam nu mai reamintea intimitatea de odinioară a vieții noastre. Și în totdeauna mi-a făcut impresia, că el o uitase.

... Locuiam, și am stat mai mulți ani, în aceeași odaie; nedespărțiți aproape toată ziua; urmam aceleași cursuri la aceeași facultate, și ceasurile libere ni le petreceam la aceeași cafenea, mai adesea în jurul aceluiaș biliard, la aceeași partidă. Mâncam la acelaș birt, și plăteam după cum aveam unul sau altul bani, fără a ține vr'o socotală între noi. Realizasem un comunism ideal în doi, și ne simțeam foarte bine, fără expansiuni de prietenie, pururea calmi, ca și când viața ce duceam ar fi fost cea mai firească, dela sine înțeleasă. Râdeam de aceleași ridicole și deplângeam același prostii omenești. Râdeam fără prea multă răutate și deplângeam fără prea multă mâhnire.

Seara, mai adesea, citeam împreună broșuri anarhiste. Teoriile libertare au avut și vor avea în totdeauna un farmec deosebit pentru închipuirile tinere. O societate funcționând fără constrângeră, prin armonia îndemnurilor curate și nobile ale fiecăruia, — acea „aurea aetas“ de care spune poetul, — „quae vindice nullo, sponte sua, sine lege, fidei rectumque colebat“, — în care „poena metusque aberant, nec verba minacia fixo aere legebantur“, — ce vis! ... Un vis imposibil, firește, cel puțin pentru multe veacuri încă de aci înainte. Dar tinereței îi place așa de mult să viseze!

Ale noastre visuri erau nevinovate cu totul. Firi blânde, deși pornite spre ironie, uram și osândeam „propaganda prin fapt” ca ori ce act de autoritate arbitrară, voluntară, prin urmare ca tot ce putea fi, pentru noi, mai anti-anarhist, mai contrar părerilor și înaltelor teorii libertare. Ce mai rămânea, după toate acestea, din anarhismul nostru? O vagă încropire, o confuzie de... *deziderate*, să le zicem. De sigur. Dar nu despre aceasta vream să amintesc.

De ceea ce mi-am adus aminte, e comunitatea acea deplină de gândiri și simțiri ce mă lega de prietenul meu. Cum eram una în toate, — cum era de ajuns ca unul să se uite în ochii celuilalt pentru ca să rostim în noi înșine aceeași judecată, să izbucnim în același râs sau să schițăm același zâmbet cu același înțeles...

Și pe urmă, am isprăvit studiile, — adică le-a isprăvit el, pentru că eu am rămas până în ziua de azi cu ele tot neisprăvite, — și acesta a fost cel dintâi lucru ce ne-a diferențiat. A fost numit în provincie, a plecat... Ne-am pierdut din vedere. A ne scrie, nu intra în felul nostru de a înțelege raporturile dintre oameni, — noi cari suprimaserăm ori-ce formalitate de convenție sau *conveniență* socială, și în totdeauna, când aveam treabă unul într-o parte și altul în alta, ne despărțeam, în mijlocul stradei, fără a ne zice unul altuia o vorbă și fără a schița vre-un gest de salutare.

Ani au trecut fără să mai știm unul de altul. Și când ne-am revăzut, din întâmplare, — târziu, după ce, în urma unei căsătorii bogate ce a făcut, el se stabilise ca avocat în Capitală — n'am mai trecut unul alături de altul, deși lucruri de seamă n'aveam să ne spunem, ci... ne-am salutat, fără să ne oprim.

Salutul acesta a fost consfințirea rupturii de veci, — deși nici-odată nu ne-am explicat-o, nici între noi, nici fie-care lui însuși. Eu cel puțin nu.

Și totuși...

Îmi zic acuma, când primesc știrea morții lui neașteptate, că fără îndoială acest om, pe care l-am întâlnit în anii din urmă rece, distrat, cu gândul într'aiurea, *nu mai era acelaș*, pe care-l cunoscusem cu douăzeci de ani în urmă.

Nu, hotărât *nu mai era acelaș*. Tânărul cu care împărțisem, odinioară, o odăiță într'un fund de curte în strada Fântâniei, nu mai exista de mult; — bărbosul pe care-l întâlnisem peste atâția ani nu mai păstra decât o asemănare fizică oarecare cu acela, — dar, era *altul*.

Tânărul acela murise mai de mult. Ce l-o fi ucis? Ce otrăvuri subtile, nebănuite, i-or fi topit ființa încetul cu încetul, lăsând să crească alături, pe măsura dispariției sufletului celui mai vechiu, un altul nou, deosebit și neștiutor de acela?... Iată ce aș vrea acuma să cunosc, să pot cerceta...

Dar eu însumi, cercetând bine, mai sunt oare acelaș? Dacă el mi-a părut mie altul, nu i-oi fi părut și eu lui tot așa? Și nu sunt cu adevărat *altul* decât cel ce eram acū douăzeci sau treizeci de ani? — Iată ce poate mi-ar fi mai ușor să cercetez, să caut a cunoaște.

Altul! Și dacă acum nu mai sânt *acelaș* care eram atunci, de ce ținerea aceasta setoasă la viață, de ce groaza de moarte, când tot numai o *prefacere* e care ne așteaptă?... Să fii! Să exiști! Și ce-ți spune că nu ești, că nu exiști, de-apururi, numai cât sub altă formă?... Aducerea aminte? Dar câte n'ai uitat din viața ta, chiar în forma aceasta, — și nu sânt oare unii cărora le licărește încă amintirea unei existențe sub o altă formă?...

Să fii, — *să fii*. Aceasta dorești, iar nu *să rămâi ceea-ce ești*. Să rămâi ceea-ce ești, *aceasta* ar fi o dorință absurdă, cu neputință de împlinit, căci nu *rămâne* nimic *ceea-ce este*; dar *să fii!*

... La ce și-or fi frământând oamenii mintea cu lucruri d'acestea?... O, prietenul meu de demult, care acum ai putea să dai un răspuns hotărât la întrebările acestea, de ce taci iarăș?... Iarăș ești altul, și niciodată nu vom mai fi aceiași cari am fost odată?...

ION GORUN

Eroii pe cari îi cunoaștem...

O aprinsă polemică gazetărească a intervenit zilele trecute între dl Marghiloman și frații Honigman, pe tema atitudinii din timpul războiului a unuia și a celorlalți. Am urmărit, trebuie să mărturisim, cu o vie încordare și cu un netăgăduit interes acest duel politic, în care dl. Al. Marghiloman se înfățișa în arenă cu toate dezavantajele atitudinii sale germanofile de pe vremuri, pe când frații Honigman se prezintau cu tot nimbul pe care li l'a creat prezența lor printre foștii salariați ai legației rusești din Capitală. În asemenea condițiuni, era fatal ca victoria să rămână de partea fraților Honigman. Și așa s'a și întâmplat; dl Al. Marghiloman a fost răpus.

E o justă satisfacție, pe seama celor cari au luptat și s'au jertfit pentru ideea unității noastre naționale; și pe urmă, e foarte bine ca această satisfacție (ori cât ar fi de tardivă) să sosească prin dl Albert Honigman. Iată unul care a stat, totdeauna, în linia cea dintâi.

Ar trebui să ne simțim fericiți, că avem printre noi și eroi pe cari îi cunoaștem; e o completare a cultului pentru eroul necunoscut. Aceasta din urmă își doarme somnul său de veci sub ocrotirea unui glorios anonim; ceilalți, sunt totdeauna de față, gata să culeagă laurii bravelor lor isprăvi. Parcă ei au smuls România din neutralitate, cu viforoasa prăvălire a convingerilor lor scrise și vorbite, au pătruns mai întâi în Ardeal, au scăpat ca prin minune la Turtucaia, au rezistat în Carpați și au învins la Mărășești.

Căți sunt ceilalți, rămași în umbra cimitirelor, pe cari gloria recunoscătoare, învăluindu-i pe toți în aceeași cuprinzătoare dragoste de mamă, îi leagă la sânul ei și-le alintă somnul lor veșnic?... Cine le mai știe de urmă? Numele lor înscris pe două brațe de cruce, a fost șters de mult de apa ploilor și de arșița soarelui. Puzderie de flăcăi voinici au căzut de-alungul hotarelor sfărâmate, și oasele lor albe odihnesc neștiute pe vărfurile aspre ale munților și în albia lacomă a văilor. Sunt mulți, nespuse de mulți, și din jertfa supremă a tuturor a răsărit minunea pe care atâți o batjocoresc astăzi: România întregită.

Atâtea sacrificii, nu se cădea să rămână irosite, nerevendicate de nimeni. E un capital prețios, pe care frații Honigman s'au grăbit

din prima zi să-l exploateze, în calitatea lor de reprezentanți legitimi ai românismului integral. Vrednicii directori ai *Luptei* au luat în antrepriză naționalismul, așa după cum d. Iacob Rozenthal a pus pe acțiuni democrația. Rolurile sunt împărțite, ca să nu se supere nimeni.

O, naționalismul vibrant, radical și tradiționalist al dlui Albert Honigman !.. Ce sursă ineputabilă de glorie și de venituri. Incepând din ziua declarării războiului european, și până la adunarea dela Alba-Iulia, activitatea eminentului luptător e un șir strălucitor de mari acte de abnegație. Urma lor a fost găsită mai acum câțva timp, când indiscretul guvern al Sovietelor a publicat documentele găsite la ministerul de externe din Petrograd. Lumea românească nu se pricepuse să-și explice, de unde acumulasă dl. Emil Honigman atât spirit războinic, atâta dragoste pentru frații din Ardeal și atâta simțire patriotică. Explicația au dat-o, simplu, câteva registre de contabilitate, unde toate aceste prețioase calități erau cântărite în ruble Romanow. (Pe vremea aceea, valuta rusească merita încă o atenție deosebită.) Dacă d. Albert Honigman ar fi fost un trădător de țară, ar fi fost găsit pe lista Guenther, ca colegul său dl. Brănișteanu, și ar fi susținut nevoia imperioasă de a declara război Rusiei, și de a lua Basarabia... Dar nu, dl. Emil Honigman n'a primit acest târg rușinos. El voia Ardealul, îl dorea cu patimă, nu putea să trăiască fără el, și de aceea n'a primit banii lui von dem Busche : i-a preferat pe aceia ai lui Poklewski—Koziel.

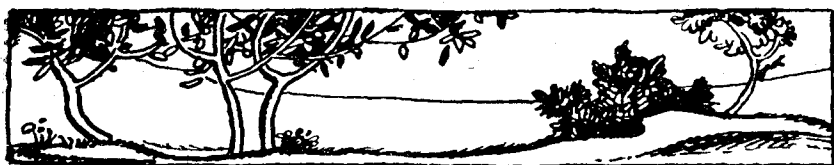
E adevărat că după declararea războiului, frații Honigman s'au eclipsat. Ei își făcuseră datoria, și așteptau fructul ostenelelor lor. Nu i-am întâlnit deci, nici la Oituz, nici la Mărășești, nici la Iași. Au dispărut, par'că i-ar fi înghițit pământul. Unde erau pe vremea aceea? Ce făceau? Ce contribuție aduceau pentru isbânda pe care, desigur, o doreau? Nu știe nimeni... Abia într'un târziu, au apărut eroii noștri, la Paris, cu o foarte numeroasă familie având tot felul de ramificații, — dar numai atunci, când a fost nevoie de „serviciile“ lor, și când aceste incomparabile servicii au putut fi remunerate omenește.

* * *

Astăzi, se înțelege, toate aceste au trecut. Și frații Honigman își revendică, fanțoși și gravi, bucata lor de recunoștință din partea națiunii, pretind cu tot dinadinsul să fie consacrați ca făuritori ai României moderne și se îmbulzesc la toate colțurile să schimbe în monedă curentă sângele vărsat pe câmpul de război.

Sunt mercenarii gloriei, închinați-vă în fața lor...

MOISE NICOARĂ

Nouile ținuturi și problema școlară

— Studiile d-lor Eusebiu Popovici (Bucovina), Oct. Prie (Ardeal),
N. Popovschi (Basarabia) —

Indată după declararea războiului mondial, lumea intelectuală românească, indiferent de statul în care se găsea, a început contemplarea problemelor noi cari se iviau în legătură cu idealul de mult așteptat și atunci întrezărit al unirii tuturor. Odată unirea făcută, studiul acelor probleme a continuat cu stăruință și mai mare și continuă încă, spre binele și spre cinstea noastră. Intelectualitatea românească din nouile ținuturi s'a afirmat, din acest punct de vedere, cu prisosință.

În cadrul preocupărilor generale, problema școlară a ocupat un loc de frunte și numeroase studii, conferințe, articole, discuțiuni au avut și au mereu loc, în scopul de a așeza învățământul pe temeliile noi ale noului Stat. Printre acestea s'au remarcat studiile d-lor: *Eusebiu Popovici*, profesor secundar în Bucovina și fost vice-prezident al Camerei deputaților în anii 1920 și 1921, *Oct. Prie*, profesor la Academia Comercială din Cluj, fost secretar-general al învățământului din Ardeal în aceeaș vreme și *N. Popovschi*, profesor secundar la Chișinău și fost director al învățământului secundar din Basarabia în anii 1918—1920, tocmai în vremea naționalizării învățământului de acolo.

Di Eusebie Popovici vrea ca prin învățământ „să se deschidă cale largă pentru înaintarea celor vrednici și capabii“, și stabilește dela început o deosebire interesantă între organizarea învățământului din streinătate și aceea dela noi. În streinătate rolul principal l-a jucat și-l joacă tradițiunea și mai puțin concepțiile pedagogice. La noi, lipsind o tradițiune puternică, am putea mai ușor aplica anume concepții pedagogice. După d-sa „omul trebuie crescut și format înainte de toate pentru viață“, deci acesta trebuie să fie scopul principal al învățământului. Cât privește egalitatea în fața învățaturii, d-sa o înțelege nu în sensul ca toți să facă aceeaș școală, ci ca oricine să aibă dreptul egal de a-și putea desvoltă forțele intelectuale în măsura în care le posedă. Capacitatea copilului trebuie cercetată nu numai după *gradul* ei, ci și după *felul* ei.

Judecată astfel, se constată că până la zece ani, capacitatea copiilor este de grade diferite, dar de un singur fel, și anume eminamente practică. Dela zece ani înainte însă se constată șase feluri de capacități sau de tipuri de inteligență: Inteligența lingvistică-istorică; matematică și științifică; tehnică; economică-comercială; artistică; socială. Așa fiind, până la zece ani, vom face un singur fel

de școală, chiar și pentru fete. Dela zece ani în sus, vom face șase feluri de școli, după cele șase feluri de tipuri intelectuale. Cum însă e cu neputință cu toți copiii noștri să stea în școli până la 21 de ani, îi vom obliga să stea cel puțin opt ani. Școala primară va fi deci de opt ani, comuni până în clasele III-a—IV-a și diferențiați după tipurile intelectuale de mai sus dela clasa IV-a în sus.

În cele șase feluri de școli, după cele șase feluri de tipuri, intelectuale, nu se va intra cu acelaș număr de ani de școală primară. Așa, de pildă, în primul fel de școală, care ar fi liceul clasic, convenind tipului intelectual lingvistic-istoric, se va intra cu trei clase primare, liceul fiind opt ani. Într'al III-lea fel de școală, care ar fi liceul tehnic, convenind tipului intelectual tehnic, se va intra cu șase clase primare, liceul fiind în cazul acesta numai cinci ani, etc., etc. Foarte mult temeiu pune d-sa pe școlile de felul al V-lea (artistice) și al VI-lea (sociale). Viitorii artiști sunt la noi cu totul lipsiți de cultură generală și specială, tocmai pentru că nu sunt nicăieri pregătiți din punctul acesta de vedere. Prin școli de felul al VI-lea, școli sociale, dl E. Popovici înțelege școli de felul cel zise la noi „normale“. D-sa ar vrea ca viitorii educatori ai națiunii să aibă o pregătire serioasă în școli de importanța celorlalte feluri de licee și cu puțința perfecționării în Academii pedagogice, alipite Universităților, academii cari ar înlocui actualele Seminarii pedagogice, universitare, unde astăzi este oprită intrarea învățătorilor. Nu putem încheia aceeaș succintă expunere a concepției autorului despre organizarea școlii noastre primare și secundare, decât cu propria sa încheiere: „În evoluțiunea noastră socială se resimte tot mai insistent o pornire nepotolită spre democratizarea vieții publice în toate ramurile sale. Inceputul e chemat să-l facă învățământul prin democratizarea sa, ceea ce vrea să zică, prin răspândirea și adâncirea unei culturi cu adevărat naționale în păturile cele mai largi ale poporului“.

* * *

Studiul dlui Octavian Prie atacă chestiunea școlilor confesionale și minoritare, chestiune care stă în calea rezolvării problemei celei mari a învățământului. Până nu se rezolvă prima, în zadar ne sbatem cu a doua. Dl Prie stabilește dela început că această chestiune este mai mult a minorităților decât a confesiunilor și numai punându-se chestiunea astfel și din partea statului și dintr'a minorităților se va putea rezolva. O altă piedică în rezolvarea chestiunii este refuzul partidelor noastre politice de a adopta o soluțiune unică, după cum minoritățile au adoptat una a lor, a tuturor minorităților. Și în sfârșit, mai e gravă și atitudinea confesiunilor românești în chestiunea aceasta. Deși opiniunea publică românească, deși congresele învățătoresți românești au cerut statificarea școlilor confesionale românești, totuși frunțașii bisericii noastre din Ardeal se opun, din motive pe cari dl Prie le rezumă tocmai pentru a prezenta chestiunea complet.

Importanța problemei reiese dela început prin edificatoarea statistică a școlilor din Ardeal.

Grădini de copii: 220 de stat, 78 comunale, 37 confesionale, total 335. După limba de predare: 223 românești, ungurești 70, germane 39, sârbești 1, israelite 2, total 335.

Școli primare: 1420 de stat, 418 comunale, 3440 confesionale, total 5318. După limba de predare: 3963 românești, 889 ungurești, 370 germane, 96 în alte limbi, total 5318.

Școli civile sau medii: 54 de stat, 10 comunale, 85 confesionale, total 149. După limba de predare: 48 românești și, 101 ungurești și germane, total 149.

Liceie: 37 de stat, 43 confesionale, 2 comunale, 1 fundațional, total 83. După limba de predare: 36 românești, 5 mixte (româno-maghiare), 10 germane, 32 maghiare (dintre acestea unul este israelit-maghiar).

Școli de arte și meserii numai de stat, în număr de 11. După limba de predare sunt mixte (româno-maghiare).

Școli comerciale și de ucenici: 15 de stat, 126 confesionale, 2 societare, total 143. După limba de predare, 15 românești, 128 mixte, total 143.

Școli superioare de comerț: 16 de stat, 14 confesionale, total 30. După limba de predare 8 românești, 22 ungurești și germane, total 30.

Școli normale: 10 de stat, 28 confesionale, total 38. După limba de predare: 21 românești, 17 ungurești și germane.

Această statistică dovedește oricui că, deși elementul românesc a fost totdeauna în majoritate peste munți, școli a. avut mai puține decât ungerii și sașii, iar aceștia au avut prea multe școli față de populațiunea școlară ungurească și săsească. De ce? Pentru maghiarizarea românilor. S'ar putea oare păstra și astăzi această proporție? Să continue statul român politica de maghiarizare a elementului românesc, menținând numărul de școli confesionale streine și subvenționându-le? Dar cine poate sta de vorbă pe o astfel de chestiune?

Di Oct. Prie cercetează și din punct de vedere legal chestiunea, deși nu înțeleg ce preț putem pune în statul român pe legi de maghiarizare dintr'un stat, căzut tocmai din cauza unor astfel de proceduri. D-sa stabilește că până la 1893, școlile confesionale nu primiau în statul ungar nici-o subvențiune dela stat. La acea dată, statul a stabilit un minimum de leafă pentru învățători și a obligat confesiunile să plătească și ele aceeaș leafă. În caz când s'ar dovedi că n'au mijloace, va completa statul, dacă poate. Această completare se făcea fără condițiuni. În 1907, prin celebra lege a lui Apponyi, s'au fixat condițiuni, condițiuni grele, și anume maghiarizarea încetul cu încetul a școlilor respective. Rezultă deci, după legislația maghiară 1. că statul poate subvenționa școlile confesionale, dar nu e obligat, 2. că are drept să pună condițiuni, în caz când acordă subvențiunea. „Se poate zice cu drept cuvânt” — spune textual autorul — „că abstrăgând dela unele drepturi de ordin material, lăsate confesiunilor, întreaga instrucțiune din fosta Ungarie a fost la discreția ministerului de instrucțiune, care prin interpretarea dreptului de control și supraveghere a ajuns de fapt singurul șef al învățământului, indiferent de numărul covârși-

tor al școlilor confesionale și comunale" (ziarul *Indreptarea*, 29 Iulie, 1922). Statul român n'a aplicat minorităților politica școlară a statului ungar. Ceva mai mult, a înființat școli de stat pentru minorități. În acest caz ce rost mai are subvenționarea? Astfel ajunge d-sa la partea V-a a studiului său: „Principiul subvenționării este inadmisibil“.

* * *

Al treilea studiu, care merită atențiunea și prin el însuși și prin aceea că ne vine din Basarabia, este o conferință ținută în secțiunea Chișinău a Asociației corpului didactic din Basarabia, de către dl. V. Popovschi. Se studiază chestiunea descentralizării învățământului. Aceasta ar fi, după conferențiar, de două feluri: birocratică și democratică. Cea dintâi ar însemna stabilirea unor autorități mai mici decât cea centrală în diferitele părți ale țării și decongestionarea autorității centrale de atâtea lucrări cari o înăbușe. Cea de a doua, desconcentralizarea democratică, ar fi conlucrarea societății cu școala la educarea tinerimii. Ceeace se cheamă în vechiul regat „conlucrarea familiei cu școala“, cam aceasta, dar mai larg încă, înțelege autorul prin descentralizarea democratică. Deși profesor, d-sa recunoaște că profesorii, prin ocupațiunea lor, devin exclusiviști, nu văd toate părțile problemei și e deci nevoie să fie completați, în conducerea școlii, de alte elemente, luate din mijlocul societății, prin alegere. D-sa merge atât de departe, încât admite ca chiar în locuri înalte din administrația școlară, ca în aceea de director regional de pildă, să poată ajunge persoane în afară de învățământ, dacă au dat dovezi că-le plac chestiunile școlare, și că se interesează de aproape de ele.

Reamintesc autorului o vorbă celebră a marelui nostru orator, Al. Lahovari: „Suntem prea departe în lumea ideilor și prea înapoiați în lumea faptelor“. E foarte bună propunerea d-sale, dar în lumea faptelor n'am ajuns încă nici la descentralizarea birocratică. Chinezismul vechiului Regat în materie de administrație școlară s'a întins acum în toată România cea nouă.

* * *

N'am relevat aci decât o parte mică din ideile noi aduse de intelectualitatea românească din noile ținuturi în legătură cu problema școlară, care și ea, la rândul ei, e o parte mică din problema socială la care, de asemeni, intelectualitatea noilor ținuturi a contribuit și contribuie încă sub ochii noștri. Reiese limpede că problema socială privită sub punctele noi de vedere ivite în Ardeal, în Basarabia, ori în Bucovina, capătă dintr'o dată alt aspect și soluțiunile ei apar mai lesnicioase și mai aproape de adevăr. E acelaș caz cu întreaga problemă socială. Nu o vom rezolvi din vechiul Regat, numai cu omenii de acolo. Și tocmai fiindcă nu înțelegem lucrul acesta și mai ales nu trecem la înfăptuirea lui, tocmai deaceia, ne merge rău. Cu atâția intelectuali câți se selecționau în micul Regat dinaintea războiului nu putem conduce marele Regat pe care ni l-a dat isbânda azi.

PETRE V. HANEȘ

Cronica politică

„Mica Înțelegere“ la Sinaia

După cum era de prevăzut, conferința dela Sinaia s'a încheiat cu un deplin acord asupra tuturor chestiunilor discutate. E o constatare mulțumitoare în mijlocul unui ocean de îngrijorări externe. Imprejurările au voit ca cel mai sigur punct arhimedic al nouilor orânduiri statornicite de război, să se închege tocmai aici, pe ruinele Austro-Ungariei, unde se concentrase cele mai serioase temeri ale diplomației occidentale. Nu numai că statele, create sau întregite din desfacerea mozaicului poliglot al Monarhiei habsburgice, au desmișcit neîncrederea ridicată în fața lor, dar grație admirabilei solidarități care le unește, ele au realizat o puternică alianță politică, în stare să păziască și să consolideze de-acum încolo liniștea întregii Europe centrale. Acțiunea de executare integrală a tratatelor de pace, stănjinită în Apus de fatătea dificultăți și atâtea neînțelegeri, găsește în tovărășia perfectă dintre România, Jugoslavia și Cehoslovacia, o prețioasă colaborare din partea unei forțe politice organizate.

În cadrul acestor preocupări, conferința dela Sinaia a indicat rolul important pe care se pregătește să-l joace Mica Înțelegere în agitatul concert european. Astfel, deși reprezentanții presei n'au putut smulge informațiuni amănunțite, se poate spune că una din cele mai însemnate chestiuni, aceea a participării la debaterile „Ligei Națiunilor“ a fost rezolvată într'o complexă armonie. Mica Înțelegere se va infățișa acolo în armura solidă a unei unități de vedere, oferind spectacolul îmbucurător, și în ultimul timp cam rar, al unui acord desăvârșit.

Conferința dela Sinaia s'a oprit însă în primul rând, cum era și firesc, asupra chestiunilor cari interesează direct cele trei state. În ceea ce privește acordarea unui împrumut Ungariei, s'au cerut toate garanțiile că sumele acordate nu vor fi întrebuințate pentru înarmări; e un avertisment dat guvernului dela Budapesta, care va trebui să înțeleagă răul serviciu pe care și-l face, ocrotind pe subț ascuns cunoscutele organizații iredentiste de pe teritoriul său. Mica Înțelegere a ținut încă odată să afirme hotărârea ei neclintită de a păzi, cu toată grija necesară, o respectare leală și rodnică a tratatului dela Trianon. Această firească atitudine de apărare nu exclude cătuși de puțin o fructoasă colaborare pentru reconstrucția economică a Europei centrale; și fără îndoială, cel mai însemnat rezultat al conferinței dela Sinaia a fost această dovadă de înțelepciune pe care Mica Înțelegere

a dat-o, arătându-se capabilă de a găsi soluțiuni practice pentru o asemenea dificilă operă creatoare. Departe de a opune în fața Ungariei bariera vreunui resentiment steril, Mica Înțelegere s'a declarat gata să-și vină în ajutor, cerând în schimb atât de puțin lucru: abandonarea definitivă a spiritului de aventură și revenirea la realitatea prezentului.

Au fost, în cursul celor două ședințe a Micei Înțelegeri, și oarecari deosebiri de păreri, în deosebi față de ridicarea ipotecei asupra bunurilor Ungariei. Delegatul iugoslav d. Nincici a prezentat de pildă unele obiecțiuni în această privință, invocând nevoia de a se menține o garanție pentru plata reparațiilor. Aci d. Beneș a opus o soluție intermediară, arătând că se poate impune Ungariei clauza obligatorie, ca din împrumutul obținut să înceapă a plăti o parte din despăgubirile ce datorește.

E interesant de văzut, răsunetul pe care îl vor avea la Budapesta rezoluțiile dela Sinaia. Ungaria a cerut zadarnic la Paris un ajutor financiar. Contele Bethlen s'a întors fără niciun rezultat. De-atunci încă, s'au găsit câteva glasuri cari au îndrumat guvernul maghiar spre Mica Înțelegere. Iată acum, că aceasta se arată dispusă să întindă o mână leală pentru a scăpa Ungaria dela o ruină economică sigură.

Va fi înțeles acest gest ?

* * *

Lărgirea cadrului Micei Înțelegeri nu s'a putut lua în discuție, din pricina diferendelor cari mai desparte încă Iugoslavia de Grecia și Cehoslovacia de Polonia. E o operă de reconciliere a unor interese de a doua mână, în care mijlocul cirea României va avea de sigur o însemnătate decisivă, sortită să-i mărească și mai mult prestigiul politic.

Acesta este însă cuvântul viitorului.

ION BALINT

G A Z E T A R I M A T A

Descălecarea peste Prut

Văzând partidul național
Că nici acasă în Ardeal
Nu-i nicio treabă de făcut,
Că din Teiuș pân'la Iernut
Sunt oameni aspri și haini,
Că nici măcar la Bădăcini
Ghiulucă nu e ascultat
Și Ghiula-baci nu-i respectat, —
Că nimeni, ce să vă mai spui,
Nu e profet în țara lui,
Intrega sută s'a decis,
Și hotărârea s'a transmis
Dela Sătmar până 'n Banat,
Ca toți să plece imediat
Din Micăsasa, din Șimleu,
„Peste Pașcani, la Chișineu“,

Acolo-au fost întâmpinați
Sărbătoriți, ovaționați,
De două zeci și cinci de frați
Basarabeni (cam perciunați)
Tot veri, nepoți, bunici, cumnați,
Cu Honigman și alți confrăți...

Partidul a avut succes
Din prima zi, bine 'nțeles,
Și Ion Lupăș, și Sâmpălean,
Dar mai cu seamă popa Man!
Căci Rabinul când l'a văzut
Duios în brațe i-a căzut,

L'a sărutat prelung pe bot.
Și amintindu-și de nepot
(De Fagure) i-a spus gentil:
— „Vai, știi cum semeni cu Emil!”

Acolo, toți s'au pricopsit
Și câte-o slujbă și-au găsit.
Maniu la Reni, ca orator,
E avocat la Consistor,
Dobrescu, sus lângă Halici,
E mare șef de bolșevici,
(Atâtea curse i-au întins
Dar pân'acuma nu l'au prins)
Boilă, te miri cum, e iar
Profesor universitar;
Studiază și predă, judul,
Alimentarea la Cahul.
Rotund și gales, Ciceo Pop
In Ackerman e episcop
A fost ales conducător
Al sectei bugomililor,
Voivodul Vaida, elegant
E astăzi medicul curant
Al băilor dela Budache,
Și are clientelă, „frache!”

Dar cel mai bine a ajuns
Tot Sever Dan, căci a fost uns
Cu mare fast, la Vălcăuți, —
Și-i staroste la Găgăuți.

IVAN TURBINĂ

INSEMNĂRI

Prefecții ambulanți. Nu se poate spune că guvernul actual n'a adoptat o concepție originală în administrarea provinciilor alipite. În deosebi, în ceea ce privește Ardealul, s'a ajuns la o rețetă admirabilă, la sistemul prefecțiilor ambulanți. Ei se recrutează dintre inspectorii administrativi, sunt numiți „prin delegație“, preferindu-se cei cari nu cunosc decât din auzite stările de aici, și sunt schimbați cât se poate de des dintr'un județ într'altul, ca nu cumva să se obișnuiască la un loc. „Monitorul Oficial“ publică în fiecare săptămână lista deplasărilor. Unii pleacă, alții vin... Sunt prefecții cu geamantul totdeauna făcut, sunt prefecții totdeauna călători, sunt prefecții fantomă. Ieri la Maramureș azi la Brașov, mâine în Bihor, — ca de pildă sârmanul dl Victor Hodor, — nestatornicii reprezentanți ai puterei executive abia se deprind cu reședința unde au fost trimiși, abia încep să descurce geografia plășilor din județ și sunt din nou porniți la drum, în ală parte. Era odată un cântec:

Azi aici, mâine 'n Focșani...

E cântecul prefecților liberali din provinciile alipite.

O subvenție bine meritată. — Ne-am mirat odată, în aceste pagini, aflând că generozitatea guvernamentală

a acordat revistei „*Cele trei Crișuri*“, dela Orădea Mare o subvenție de o sută de mii lei. Eram chiar cât pe-aci să protestăm cu indignare, neînțelegând rolul cultural pe care poate să-l joace, la granița Ardealului spre Ungaria, un fost colonel de artilerie. Retractăm însă, acum, toate nedumeririle și toate atacurile: *Pater peccavi...*

Într'adevăr, o gazetă din Satu Mare ne-a adus știrea că în zilele de 28 și 29 Iulie au avut loc acolo mari serbări organizate de excelenta publicație din Bihor. Iată, ne-am zis, o laudabilă operă de propagandă națională întreprinsă într'o regiune în care maghiarizarea făcuse cândva atâtea ravagii. Am admirat și programul artistic. N'am zărit niciun nume românesc. O mică scăpare din vedere. În schimb lumea a putut să admire la Satu-Mare pe „cei mai mari artiști dela Opera din Budapesta“ (cum zice afixul) pe Kirmay Ilona și tenorul liric Vaida Laszlo, în vreme ce domnișoara Kaldor Borisca, prima balerină dela Opera din Budapesta, a executat dansuri clasice...

A fost, probabil, un mare triumf al culturii române, cu ajutorul primei balerine și al tenorului liric maghiar. Iată pentru-ce ne cerem scuze față de revista „*Cele trei Crișuri*“, iar dlui ministru de Instrucție îi zicem: — „Într'adevăr, o subvenție binemeritată!“

Farsa naționalizării. Un prieten binevoitor ne trimite, ca titlu de document, scrisoarea pe care au adresat-o zilele trecute fabricii „Renner“ din Cluj, funcționarii români dela această instituție. Numărul total al acestora este de nouă. Acești nouă funcționari români dela fabrica „Renner“ din Cluj și-au prezentat demisiile lor motivând că:

direcțiunea fabricii refuză sistematic să angajeze funcționari români;

în schimb, aduce elemente străine de peste hotare în funcțiuni pur administrative, care ar putea fi încredințate foarte bine unor elemente din țară;

în întreaga fabrică nu e angajat nici un inginer și niciun conducător tehnic român;

niciun singur român n'a fost trimis de către fabrică în străinătate, pentru perfecționare, ci numai funcționari de altă naționalitate;

sporurile de salariu, ajutoarele bănești și toate celelalte avantaje materiale se dau exclusiv funcționarilor de altă naționalitate decât cea română.

Până aici, nemulțumirile funcționarilor români dela fabrica „Renner“. Aceasta poate să fie multumită, că acum nu mai are decât funcționari străini. Naționalizarea s'a terminat cu bine, felițările noastre...

Nu știm dacă cetitorii își aduc aminte că d. Alexandru Vaida, fostul președinte al Consiliului, figurează cu cinste și demnitate și în consiliul cestălalt, de administrație, al fabricii „Renner“. Desigur, mulțumită străduințelor sale s'a înregistrat acest frumos rezultat. Dar, modest ca totdeauna, d. Vaida nu vrea să facă prea multă gălăgie în jurul numelui său.

O mică neînțelegere a izbucnit deodată între „Patria“ și protectorii săi dela București pe chestiunea interzicerii congresului studentesc. Gazeta din Cluj a partidului național se ridică im-

potriva măsurii (intr'adevăr absurdă) a guvernului, numind-o arbitrară și scandaloasă. „In istoria democrației române“, adaugă sentențios ca de obicei d. I. Agârbiceanu, „interzicerea congresului va rămâne ca un document mai mult al unei guvernări de teroare și bun plac.“

„Adevărul“ nu este însă de aceeaș părere. D. Iacob Rozenthal laudă hotărârea Consiliului de miniștri, isvorată din necesitatea de a împiedeca „opera anarhică“ pe care studențimea o pregătea la Cluj, și strigă în gura mare că „antisemiții puneau la cale o mare manifestație menită a fi începutul unor mari agitații anti-evreiești“.

Pentru prima oară, „Patria“ și „Adevărul“ nu sunt de aceeaș părere. Bănuim însă că d. Iacob Rozenthal îl va convinge pe d. Ion Agârbiceanu că a greșit, și lucrurile vor reintra în normal. Ce Dumnezeu, nu se strică pentru atâta lucru, o duioasă prietenie sentimentală și o veche tovărășie de principii!.

„Părintele corespondenților de ziare.“ Acesta este cel mai nou titlu, pe care i l'au acordat dlui Iacob Rozenthal, fericitul proprietar al „Adevărului“ și „Dimineții“, corespondenții din provincie ai celor două ziare. Distinșii colaboratori din Herța, din Siliștra și din Mizil ai dlui Iacob Rozenthal s'au strâns într'un mare congres la Râmnicul Sărat și de-acolo s'au gândit să trimeată o sinceră telegramă omagială (cu tarif redus, pentru presă) adoratului lor patron din strada Săringar.

Acordul s'a încheiat definitiv, demnitatea presei a fost salvată, isbânda democrației e pe deplin garantată. Toți negustorii de mărunțișuri, toți ucenicii de zarafi, toți micii funcționari comerciali, în schimbul unei retribuțiuni cari se ridică până la o sută de lei pe lună plus dreptul de a „opera“ în urbea respectivă, s'au angajat în legiunile „Ade-

vărului" și „Dimineții" și au jurat credință veșnică dlui Iacob Rozenthal.

Să trăiască deci alianța Grünspan-Rozenthal, și să fie într'un ceas bun!

Revistele pornografice. Au invadat dela o vreme, obrasnice și pocite, la toate chioșcurile vânzătorilor de ziare. Publicații obscene, cari fac apel la cele mai josnice porniri ale slăbiciunilor omenesti, asaltând cu o perversă predilecție sufletul tineretului. O așa zisă „literatură picantă", care n'are nici cel puțin scuza spiritului, și o ploaie de gravuri imunde, cari n'au de-aface cătuș de puțin cu arta. Cele mai multe vin, firește, din Capitală, și sunt expuse pe toate drumurile, ca o provocare continuă din partea desfrâului și al răului gust.

Odată, autoritățile au avut o mișcare energetică. Au confiscat câteva asemenea tipărituri, iar editorii lor au fost dați în judecată. Șampionii „anumitei prese" au sărit ca arși, tipând că se lovește încă odată în libertatea scrisului. Noi însă, cari nu putem să confundăm libertatea cu libertinajul, nu ne vom alarma nici chiar dacă autorii scandaloa-

selor atentate la bunele moravuri vor fi puși puțin la răcoare.

Să fie oare privilegiați, numai pentru că s'au folosit de blestemata născocire a blândului Gutenberg?

Glasul minorităților. Din Lugoj ne-au sosit câte-va numere dintr'ouă nouă publicație periodică, intitulată „Glasul minorităților", având scopul de a reprezenta tendința de adaptare la statul român a maghiarilor din Transilvania și Banat. Gazeta se prezintă în cadrul unei merituoase seriozități de gândire și, ceea ce e mai laudabil încă, lasă în urma ei o ușurătoare impresie de sinceritate. Înregistrăm deci cu simpatie apariția noului nostru confrate. Faptul că e scris în românește dovedește mai limpede tendința de apropiere. E ca un început de amicală convorbire. Apreciind avantajele de a fi pricepuți într'un cerc cât mai larg, fondatorii „Glasului minorităților" s'au gândit să folosească limba țării, ai cărei buni cetățeni vor să fie. Nădăduim că gestul va fi înțeles și își va da roadele așteptate.

